

Echte keuzes. duurzame toekomst.

Laat iedereen vrij,
maar niemand vallen.

Verkiezingsprogramma 2023-2027

Inleiding door Wouter Versluijs

Wat wil D66 de komende vier jaar om Zeeland in de toekomst prettig, welvarend en gezond te houden? Het antwoord op deze vraag leest u in dit verkiezingsprogramma, dat voor ons leidend is de komende jaren. Een programma schrijven, betekent kiezen. D66 kiest voor een duurzamer, welvarender en gezonder Zeeland. Een Zeeland waarin iedereen meetelt. Een Zeeland met ruimte voor schone en innovatieve industrie, vooruitstrevende boeren, meer inwoners, een prachtig landschap en een goede balans tussen toerisme en wonen.

Zeeland is een blauwgroene long tussen de Randstad, de Brabantse stedenrij en het sterk verstedelijkte Vlaanderen. Onze zuiderburen leveren economische en culturele kansen op, maar zijn ook onmisbaar voor onze gezondheidszorg. Zeeland heeft volop mogelijkheden om te groeien. Goed onderwijs en snelle verbindingen zijn hierbij essentieel. Samen zorgen we ervoor dat bevolkingsgroei op een duurzame en natuurvriendelijke manier plaatsvindt.

Mensen staan steeds meer tegenover elkaar in onze samenleving. D66 wil mensen juist samenbrengen. We willen inwoners meer laten deelnemen aan de politiek. Dat maakt keuzes beter en brengt mensen nader tot elkaar. Ook cultuur en sport kunnen polarisatie verminderen. Samen sporten of samen een museum bezoeken, haalt mensen uit de eigen (online) informatiebubbel en zorgt voor contact. Verduurzamen van woningen van mensen met weinig geld beperkt eveneens polarisatie, want het voorkomt dat energiearmoede tot een kloof leidt.

De Zeeuwse economie is sterk uit de coronacrisis gekomen. De provincie Zeeland kan profiteren van de groeiende economie. We willen met de verkoopopbrengst van PZEM een fonds vullen waaruit we investeringen in de Zeeuwse economie en samenleving financieren. Voor D66 zijn de energietransitie en een circulaire economie dan de hoofddoelen. Economische ontwikkeling vergt tegelijkertijd bescherming van het typische Zeeuwse landschap en het milieu. Dat betekent dat we geen verdere verstening van de kust willen en dat D66 toeristische groei in het achterland wil concentreren.

“ Mensen staan steeds meer tegenover elkaar in onze samenleving. We willen inwoners meer laten deelnemen aan de politiek. Dat maakt keuzes beter en brengt mensen nader tot elkaar.

De grootschalige PFAS-vervuiling en de alom aanwezige microplastics in de Westerschelde tonen hoe we met onze directe omgeving zijn omgaan. Ons milieu verdient het dat we nieuwe lozingen verbieden en dat we op zoek gaan naar manieren om PFAS uit het milieu te halen. De kosten van die schoonmaak wil D66 zo veel als mogelijk verhalen op de vervuiler. Om toekomstige crises te voorkomen wil D66 investeren in de opsporing van vervuilingsbronnen. Daarnaast willen we dat bedrijven moeten aantonen dat een stof niet schadelijk is, voordat de productie ervan mag starten.

Zeeland ligt grotendeels beneden NAP. Dat maakt ons kwetsbaar voor een stijgende zeespiegel. De menselijke bijdrage aan klimaatverandering moet dus stoppen. Dat doen we in onze provincie door minder fossiele energie te gebruiken en zoveel mogelijk duurzame energie op te wekken. Om broeikasgassen verder uit te bannen biedt D66 ruimte voor kernenergie. De combinatie van zon, wind en kernenergie geeft de mogelijkheid om op grote schaal waterstof te produceren. Met waterstof kan ook de industrie zich vergroenen. Vanwege diezelfde zeespiegelstijging moet de kustverdediging verbeteren. De provincie Zeeland moet het voortouw gaan nemen bij grootschalige proefprojecten die ook in de toekomst wonen in onze prachtige provincie veilig houdt.

- Wouter Versluijs, lijsttrekker

Inhoud

Inleiding door Wouter Versluijs	2
Richtingwijzers D66	5
1. Energietransitie	6
2. Welzijn en zorg	8
3. Natuur en platteland	10
4. Water	12
5. Cultuur, media, erfgoed en sport	13
6. Bereikbaarheid	16
7. Bestuur	18
8. Economie	20
9. Wonen	22
10. Onderwijs en jongeren	24
Volledige kandidatenlijst	26
Colofon	27

Richtingwijzers D66

» Vertrouw op de eigen kracht van mensen

Wij vertrouwen op de eigen kracht en ontwikkeling van mensen. Daarom zien we de toekomst met optimisme tegemoet. Mensen zijn zo creatief dat ze steeds opnieuw zelf oplossingen vinden. Wij willen dat de overheid deze kracht, vindingrijkheid en creativiteit van mensen ondersteunt en ruimte geeft. De sleutel voor verandering ligt bij mensen zelf en wij willen dat de overheid daarbij aansluit. Wat mensen voor zichzelf en anderen kunnen doen is veel belangrijker en effectiever dan wat de overheid kan doen.

» Streef naar een harmonieuze en duurzame samenleving

Wij willen de wereld om ons heen tegemoet treden met respect en mededogen. Dat geldt voor de mensen om ons heen en voor onze omgeving. De aarde is niet van ons en dus geen gebruiksartikel. We willen stoppen met het uitputten en vervuilen van onze leefomgeving. We willen dat in de discussie over natuur en milieu niet het behoud, maar de aantasting van natuur en milieu beargumenteerd wordt.

» Beloon prestatie en deel de welvaart

Mensen zijn niet gelijk, wél gelijkwaardig. Mensen zijn verschillend en wij willen dat de overheid ruimte laat voor die verschillen. Wij streven naar economische zelfstandigheid voor zoveel mogelijk mensen en vinden dat mensen die uitmuntend presteren daarvoor een beloning verdienen. Wij willen een dynamische, open samenleving waarin iedereen de ruimte krijgt om zijn eigen beslissingen te nemen en iedereen zich op zijn eigen manier kan ontwikkelen. Wij vinden het vanzelfsprekend om welvaart met elkaar te delen. We willen dat zoveel mogelijk mensen meedoen in het maatschappelijk en economisch proces, want daar worden we allemaal beter van. Voor mensen die zichzelf niet kunnen redden dragen we een gezamenlijke verantwoordelijkheid.

» Denk en handel internationaal

Samenlevingen zijn op steeds meer verschillende manieren met elkaar verbonden. Wij staan open voor de gehele wereld en sluiten niemand uit. Bij alles wat we doen, vragen we ons steeds af welke effecten dat heeft op anderen in deze wereld. Wij onderkennen dat Europa steeds meer ons binnenland wordt. Internationale samenwerking en economische vooruitgang zijn de sleutels naar een wereld met minder oorlog en conflicten. Daarbij handelen wij steeds pragmatisch, nuchter en op basis van feiten.

» Koester de grondrechten en gedeelde waarden

De fundamentele waarden van onze samenleving zijn vrijheid voor en gelijkwaardigheid van ieder mens, ongeacht opvattingen, geloof, seksuele geaardheid, gerichtheid of herkomst. Lichamelijke integriteit, geweldloze oplossing van belangenconflicten en een respectvol gehanteerde vrijheid van meningsvorming en uiting, inclusief respect voor onze democratische rechtsstaat, zijn voor ons centrale waarden. Die waarden zijn universeel en zonder meer boven geschikt. Wij beschermen de grondrechten van onszelf en anderen.

1. Energietransitie

Onze wereld eist minder uitstoot van schadelijke stoffen en een CO2-loze energievoorziening. Iedereen moet aan de slag om huizen aan te passen, om energie te besparen en zelf op te wekken. Gaandeweg stappen inwoners over op elektrische voertuigen. Bedrijven en industrie zullen overschakelen op alternatieven voor de huidige fossiele brandstoffen. En dat allemaal in een tijdsbestek van slechts enkele decennia.

Deze transitie is nuttig en nodig, maar tegelijkertijd gigantisch en raakt alles en iedereen. Het eerlijke verhaal is dat dit niet kan zonder impact en zonder kosten. Wel kunnen we aan het stuur zitten door te denken in oplossingen en door reële doelen te stellen, onderbouwd met heldere en haalbare toekomstvisies en concrete plannen.

D66 Zeeland wil ...

- een provincie die zich profileert als provincie van zon-, zee-, wind- en waterenergie gezien de unieke geografische ligging en de kansen die dit biedt voor de energietransitie.
- zich inzetten voor de transitie naar CO2-loze energie. Onder CO2-loze energie verstaat D66 windenergie, zonne-energie, groene waterstof en kernenergie.
- isoleren stimuleren en natuurlijke momenten zoals bouw, sloop en renovatie verplicht benutten voor het energiezuinig en fossielonafhankelijk maken van gebouwen.
- meer windturbines op zee, en onder goede inpassing en clustering ook op land.

- meer zonnepanelen.
- in nieuwe bouwplannen optimaal gebruik van zonne-energie verplicht stellen.
- zon-op-dak de eerste prioriteit geven en dus dat grootschalige energieopwekking op landbouwgrond alleen mag in combinatie met andere gebruiksfuncties van het land, met strenge criteria om de impact op het landschap te beperken.
- opwekking van zonne-energie op daken van bedrijven, woningen en instellingen de eerste prioriteit geven.
- onderzoek naar zonne-energie op water, waarbij kansen liggen voor drijvende zonnepanelen op binnenwateren.
- zonnepanelen op monumenten en in beeldbepalende stads- en dorpsgezichten mogelijk maken, ook als de panelen zichtbaar zijn vanaf de openbare weg. Wij vragen een goede integratie in het bouwwerk, mits daaraan in redelijkheid kan worden voldaan.
- Zeeland beschikbaar stellen voor de vestiging van twee kerncentrales van ongeveer 1000 MW, in aanvulling op de bestaande centrale te Borssele. Daarnaast kunnen in Zeeland kleine modulaire reactors (SMR) worden ingezet. D66 verlangt wel dat de nieuwe centrales landschappelijk goed ingepast worden, dat het Rijk de gemeente Borsele financieel compenseert en het eigendom van de huidige kerncentrale overneemt. Daarnaast wil D66 dat het Rijk zorgt voor de oprichting van een nucleaironderzoekscuster dat zich richt op verwerking van kernafval en op onderwijs.
- energie uit getijden, uit zout-zoetconfrontatie ('blauwe energie') en uit oppervlaktewater (warmte) blijven benutten en verder onderzoeken.
- biomassa inzetten voor toepassingen in de voeding, de chemie en de bouw, en niet voor energieopwekking door verbranding.
- in het omgevingsplan de voorwaarden scheppen voor productie, opslag en transport van energie, met een eerlijke balans tussen de infrastructuur zelf en de landschappelijke en maatschappelijke effecten ervan.
- energiecoöperaties bevorderen.
- van Zeeland een belangrijke speler maken in de productie van groene waterstof. Beschikbare groene waterstof wordt wat D66 betreft als eerste gebruikt voor moeilijk te elektrificeren productieprocessen.
- inwoners actief bewust maken van hun invloed op energiegebruik, en hen informeren over energiezuinig gedrag en energiebesparende maatregelen.

2. Welzijn en zorg

Welzijn vormt het cement tussen de bouwstenen van onze samenleving. Om je volwaardig te kunnen ontplooien zijn voorzieningen nodig die vaak overheidssteun behoeven. De overheid biedt als geen ander kansen tot zelfontplooiing.

Wij kijken niet alleen naar gezondheidszorg, maar ook naar andere factoren die van invloed zijn op ons welbevinden: goed onderwijs, een goed inkomen, voldoende werk, goede arbeidsomstandigheden, een gezonde leefomgeving en gezond gedrag. Preventie van chronische ziekten, depressies en overgewicht verdient meer prioriteit dan symptoombestrijding met medicijnen.

D66 constateert dat een dunbevolkte provincie als Zeeland niet alle voorzieningen in veelvoud herbergt. Het is daarom meer dan de moeite waard om te vechten voor behoud en uitbreiding van de bestaande voorzieningen. Samenwerking met omliggende regio's als Noord-Brabant, Zuid-Holland en Vlaanderen op deze terreinen ligt voor de hand. Een beroep op ons kabinet om oog te hebben voor de specifieke omstandigheden van provincies als Zeeland hoort daarbij.

Voor een toekomstbestendige zorg hebben zich vanaf 2020 meer dan 62 partijen verenigd in de Zeeuwse Zorgcoalitie. Dit samenwerkingsverband stelt diverse zorgthema's aan de orde, die voor de Zeeuwse inwoners erg belangrijk zijn. De provincie Zeeland participeert daarin.

D66 Zeeland wil ...

- ☐ basiszorg voor iedereen bereikbaar houden en via meer samenwerking tussen aanbieders de kwaliteit van de zorg verbeteren.
- ☐ de provincie binnen de Zeeuwse Zorgcoalitie een duidelijke plaats laten innemen om de belangen van de Zeeuwen te behartigen.
- ☐ iedereen in Zeeland de ruimte geven om zichzelf te kunnen zijn.
- ☐ een provincie die actief uitdraagt dat iedereen zichzelf kan zijn door bijvoorbeeld het voeren van de regenboogvlag.
- ☐ mensen met een handicap ondersteunen in hun deelname aan alle facetten van het maatschappelijk leven, inclusief het openbaar bestuur.
- ☐ laaggeletterdheid en analfabetisme in Zeeland terugdringen.
- ☐ inwoners helpen hun dorp of wijk leefbaar te houden, waarbij de eigen ideeën vooropgesteld worden.
- ☐ weer een provinciaal patiënten-cliëntenplatform inrichten, waarbij diverse disciplines worden ondergebracht.
- ☐ een provinciaal flankerend en stimulerend ouderenbeleid introduceren.
- ☐ een ouderenbeleid voeren onder het motto 'praten met ouderen, en niet zonder ouderen'.

3. Natuur en platteland

Zeeland heeft als geen andere provincie een eigen gezicht. Vlak, veel water, een lange kustlijn en veel voormalige eilanden. Land in zee. Die identiteit is de moeite waard om te behouden. Niet om het verleden vast te houden, maar als voorwaarde voor de vitaliteit van ons Zeeuwse grondgebied. Redenen te over om voorwaarden aan noodzakelijke veranderingen te stellen.

Onze provincie is sterk verweven met Vlaanderen. Wat daar gebeurt heeft gevolgen voor Zeeland. En andersom. Deze ontwikkelingen volgen wij nauwlettend om, waar nodig, Zeeuwse randvoorwaarden te koppelen aan wat Vlaanderen doet.

Je zou Zeeland gemakshalve kunnen opdelen in stedelijk gebied, inclusief de havens, en het platteland. Het platteland is, zeker in Zeeland, vooral het domein van akkerbouw, fruitteelt en visserij en de moeite waard om te behouden. Maar dan wél met een toekomstbril op. D66 kiest voor duurzamer, meer ruimtelijke kwaliteit, bescherming van cultuurhistorisch waardevol gebied, grenzen aan andere functies dan agrarisch gebruik, met veel oog voor natuur.

D66 wil mede daarom kringlooplandbouw. Om gezonde voeding te garanderen en om de bodem beter te beschermen. Kringlooplandbouw kan alleen door in regionaal verband dierlijke en plantaardige systemen aan elkaar te koppelen.

Voortschrijdende klimaatveranderingen spelen bij alle afwegingen van D66 een belangrijke rol.

D66 Zeeland wil ...

- de huidige landbouwsector duurzaam omvormen tot kringlooplandbouw.
- behoud van het karakter van het platteland en de dorpen, zonder dat alles 'op slot' gaat.
- industriële, agrarische activiteiten concentreren op bedrijventerreinen en niet op het platteland.
- biodiversiteit stimuleren met akkerranden, en minibossen op het platteland én in de stad.
- biodiversiteit onderdeel maken van ieder provinciaal project.
- 1 procent van elke provinciale investering gebruiken om biodiversiteit te stimuleren.
- geen bebouwing op dijken en in duinen en afgezien van inbreiding geen nieuwe bebouwing direct tegenaan kustwerken.
- een onderzoek instellen naar grenzen aan toeristische groei. Zet in op kwaliteitsverbetering van verouderde parken. Aan de kust willen we geen nieuwe parken.
- duidelijke, doelmatige en effectieve handhaving van wetten en regels die bodem, water en lucht beschermen. Overtredingen moet de provincie actief opsporen en overtreders aanpakken.
- het Natuurnetwerk Zeeland afmaken voor 2027 en ecologische evaluaties van alle Natura2000-gebieden uitvoeren.
- een evaluatie van het instrument Natura 2000 en de manier waarop de maatregelen regionaal geïmplementeerd zijn, en ook van de doelmatigheid van de regelgeving.
- duurzaamheid het belangrijkste criterium maken bij besluiten over investeringen en subsidies door de provincie. D66 wil daarvoor een duurzaamheidstoets invoeren.
- een provincie die erop toeziet dat elke gemeente of regio een 'klimaatadaptatieplan' opstelt.
- innovatie in de voedseltransitie stimuleren en subsidiëren.
- bufferzones rondom natuurgebieden, waarbij we beschikbare en financieel haalbare instrumenten voor inclusieve landbouw en biodiversiteit inzetten.
- een provincie die een regierol vervult bij afstemming tussen gemeenten over woningbouw, winkels en bedrijventerreinen. Niet-afgestemde plannen krijgen geen ruimte.
- de huidige kabinetsdoelen voor stikstofvermindering in 2030 halen. Dat betekent voor Zeeland 631 ton minder stikstofuitstoot, op een manier die de natuur herstelt. Om dit te bereiken moet de provincie een integraal plan opstellen voor de stikstofreductie.

4. Water

Het veranderende klimaat heeft grote gevolgen voor het watersysteem. Extreme neerslag zal zorgen voor piekafvoeren en langdurige droogte voor watertekorten. De klimaatverandering en de ruimtelijke ontwikkelingen vragen om een langetermijnstrategie van onze kustbescherming.

De kwaliteit van de Zeeuwse wateren staat onder druk. In de Westerschelde zitten hoge concentraties PFAS, het Veerse Meer ontwikkelt zich niet goed en de Grevelingen gaat al dertig jaar meetbaar achteruit. De voorraad van zoet grondwater is beperkt en de beschikbaarheid van zoet water voor de productie van drinkwater daalt. Daarnaast is de kwaliteit van bronnen voor drinkwater op veel plekken te vaak onvoldoende.

D66 Zeeland wil ...

- ☐ samen met de waterbeheerders de waterkwaliteit van de Zeeuwse wateren verbeteren.
- ☐ samen met de Vlaamse overheid de PFAS-problematiek aanpakken.
- ☐ een goede zoetwatervoorziening voor het Zeeuwse platteland.
- ☐ een goede afstemming over een evenwichtig gebruik van het grondwater.
- ☐ meer aandacht voor de tanende beschikbaarheid van voldoende en gezond drinkwater.
- ☐ nieuwe vormen van kustverdediging ontwikkelen voor de Zeeuwse kust, bijvoorbeeld vormen die meegroeien met de zeespiegelstijging en een beheer op een natuurlijke en dynamische manier.

5. Cultuur, media, erfgoed en sport

Kunst en cultuur zijn het fundament van onze beschaving. Kunst wordt gemaakt uit innerlijke noodzaak, uit urgentie. Kunst en cultuur zijn bovendien de aanjager voor individuele en maatschappelijke ontwikkeling. Iedereen zou daarom moeten kunnen genieten van een breed aanbod van kunst en cultuur; van musea tot Concert at Sea, van ringrijden tot het Zeeland Nazomerfestival.

Makers van kunst en cultuur verdienen een betere maatschappelijke positie en meer waardering. Zéker nu de coronacrisis de sector extra kwetsbaar heeft gemaakt. D66 staat voor een herwaardering van de kunst- en cultuursector, waarbij de gehele sector wordt betrokken.

Zeeland heeft van oudsher sterke culturele kanten. Tegelijkertijd stellen we vast dat er meer nodig is om cultuur voor de huidige en toekomstige Zeeuwen aantrekkelijker te maken. In onze vergrijzende provincie hebben we naast het vasthouden van onze jeugd instroom van nieuwe inwoners hard nodig. Een veelzijdig cultureel aanbod kan daarbij helpen.

Cultuur vormt mensen en andersom. En cultuur is veelzijdig. Het omvat kunst, sport, recreatie en permanente educatie. D66 wil daarom investeren in cultuur en we streven ernaar het culturele aanbod te verbreden en te verdiepen. Bovendien moet het culturele aanbod voor iedereen gemakkelijk bereikbaar zijn.

Cultuur is niet statisch. Het is een aspect van onze Zeeuwse samenleving dat mee verandert waar Zeeland en haar inwoners veranderen. D66 kiest ervoor om vaste waarden binnen onze cultuur aan te vullen met nieuwe uitingen.

Het erfgoed kenmerkt het ruimtelijke karakter van Zeeland voor een groot deel. De geschiedenis van Zeeland is af te lezen aan het gebouwde erfgoed in steden, dorpen en het buitengebied. Daarom is het belangrijk dat we goed zorgen voor dat erfgoed. Gebouwd erfgoed is meer dan alleen rijksmonumenten. Ook gebouwen uit de wederopbouwperiode en karakteristieke boerderijen vertellen immers de geschiedenis van Zeeland.

D66 Zeeland wil ...

- een kunst-en-cultuurfonds instellen waarop alle culturele instellingen die bijdragen aan de sociale cohesie een beroep kunnen doen. Het Zeeuws Cultureel Overleg (ZCO) en de Cultural Board adviseren over de voorwaarden waaraan een beroep op het fonds moet voldoen.
- intensieve samenwerking tussen Zeeuwse musea, onder andere om de culturele ontwikkeling bij onze jeugd te bevorderen.
- onderzoeken of museale stukken uit grote musea in binnen- en buitenland (tijdelijk) naar Zeeland gehaald kunnen worden.
- de bestaande informatiefunctie van bibliotheken vernieuwen, onder andere door bronnen digitaal te ontsluiten en een podium te bieden aan mensen om bij elkaar de informatie te vinden.
- sport en bewegen in brede zin steunen, eerder dan grote, commerciële en op economische promotie gerichte sportevenementen. Sportevenementen moeten een inspiratiebron zijn die alle inwoners in beweging brengt, zodat onze inwoners sportief en gezond blijven.
- een beweegvriendelijke buitenruimte en duurzame (top)sportaccommodaties die openstaan voor iedereen.
- extra ruimte voor uitbreiding en versterking van podiumkunst, hedendaagse beeldende kunst, crossovers en festivals.
- een verbindende rol van de provincie tussen culturele instellingen in Zeeland.
- een provincie die gemeenten stimuleert en faciliteert bij het onderhoud en herbestemming van het gebouwde erfgoed.
- monumentaal of beeldbepalend onroerend goed in stand houden via herbestemming en door nieuwe economische dragers te bevorderen.

- voor buitenlandse bezoekers de toegang tot Zeeuwse (en overige Nederlandse) musea aantrekkelijk maken door bemiddeling in aanschaf van de Nederlandse museumjaarkaart.
- de Cultuurbus invoeren in verschillende gebieden in Zeeland.
- regio-overschrijdende culturele evenementen stimuleren en ondersteunen.
- in Zeeland kunstenaarsverzamelgebouwen creëren met ateliers, ontwikkelingsplekken en expositieruimte.
- in Zeeland een kunstopleiding voor jonge kunstenaars.
- subsidiestromen aan onze belangrijkste culturele instellingen structureel maken, zodat onze culturele instellingen zich structureel kunnen ontwikkelen.
- een gegarandeerde onafhankelijke, publieke, regionale nieuwsvoorziening, want dat is een belangrijke factor in een goed werkende democratie.
- lokale en regionale publieke omroepen ondersteunen.

6. Bereikbaarheid

Op het punt van bereikbaarheid is Zeeland geen gemakkelijke provincie. We hebben één snelweg, één spoorlijn voor personenvervoer en veel zee om ons heen. Niet bevorderlijk om elkaar snel te bereiken. Ook bedrijven zien dit als een handicap, met één belangrijke uitzondering: onze waterwegen bieden optimale kansen voor haven gerelateerde bedrijven en transport over water naar industriële complexen.

Voor een goede sociale en economische ontwikkeling van Zeeland mag daar best wat bij komen. Zo kan Zeeuws-Vlaanderen profiteren van nieuwe verbindingen met België en is Schouwen-Duiveland beter af met een opwaardering van de wegen richting Rotterdam.

Daarnaast wil D66 voorsorteren op de gevolgen van klimaatveranderingen en van voortdurende technologische ontwikkelingen die onze wereld snel veranderen. Duurzaam handelen wordt gewoon. Nieuwe technologieën gebruiken we als ze een meerwaarde geven aan ons allemaal.

D66 Zeeland wil ...

- blijven investeren in fietsroutes en schoon (openbaar) vervoer. Dat vergt ook laadpalen en waterstofvulstations. In 2025 zijn alle vormen van openbaar vervoer binnen Zeeland emissievrij.
- een goede intercityverbinding met de Randstad voor Zeeland. Dat is essentieel voor de bereikbaarheid van Zeeland met het openbaar vervoer.

- ☐ ruimte bieden aan experimenten met nieuwe vervoersformules.
- ☐ het openbaar vervoer beter laten aansluiten op de behoefte van de inwoners. Dat betekent meer kleinschalig vervoer, meer ruimte voor de fiets en dat we in meerdere gemeenten busstations omvormen tot moderne transferiums, waar reizigers eenvoudig en comfortabel overstappen van de ene vervoersvorm op de andere.
- ☐ ook de minder dichtbevolkte delen van de provincie bereikbaar houden.
- ☐ transport via binnenwateren bevorderen en zet in op gebruik van elektrische boten.
- ☐ prioriteit geven aan veilige verbindingen met voldoende doorstroming.
- ☐ een fijnmazig net van oplaadpunten voor elektrische auto's en de aanleg van laadstations stimuleren.
- ☐ de Westerscheldetunnel zo snel mogelijk tolvrij maken.
- ☐ de busverbinding tussen Hulst en Breda behouden.
- ☐ een nieuwe busverbinding tussen Hulst en Bergen op Zoom.
- ☐ Zeeland op de kaart zetten als fietsprovincie.

7. Bestuur

Inwoners betrekken bij het provinciale bestuur is D66'ers op het lijf geschreven. Alle openbare besturen staan in dienst van inwoners, organisaties en bedrijven. Daarom zal ook de provincie Zeeland haar doen en laten actief, helder en toegankelijk uit de doeken moeten doen.

Uitgangspunt voor D66 is dat de overheid inwoners, organisaties en bedrijven op tijd betreft bij nieuwe plannen en voorgenomen maatregelen. Waar mogelijk starten we experimenten op dit gebied.

In Nederland krijgen gemeenten steeds meer taken. Bovendien zit de wereld om ons heen steeds ingewikkelder in elkaar. Daarom gaan gemeenten steeds meer samenwerken. Steeds vaker leidt dit tot fusies. De provincie kan daarin een coördinerende rol spelen.

Zeeland is de provincie met de minste inwoners. Daarom staat onze provincie zelf óók ter discussie. Kan de provincie alle taken volwaardig uitvoeren? Samengaan met het waterschap Scheldestromen lijkt daarop het antwoord. D66 hecht echter aan een waterschap gebaseerd op een samenhangend stroomgebied. Voor Zeeland gaat het dan naast onze kustverdediging om het water van de Schelde, de Maas en de Rijn. Reden genoeg om bij fusie van ons waterschap eerst te kijken naar de omliggende waterschappen Brabantse Delta en Hollandse Delta.

D66 Zeeland wil ...

- burgerinitiatieven zowel ambtelijk als financieel ondersteunen.
- een provincie die inwoners bij elk nieuw initiatief tijdig betreft. Daarbij kan gebruik gemaakt worden van de zogenoemde participatieladder, waarop een passende trede voor iedere situatie staat: informeren, raadplegen, adviseren, coproduceren, of zelf organiseren.
- in Zeeland door innovatie en schaalvergroting (van onderaf) een transparante, democratische en slagvaardige overheid. Om dit te bereiken wil D66 een maatschappelijke discussie starten die de voor- en nadelen van herindeling van Zeeuwse gemeenten verzamelt.
- een onafhankelijk meldpunt, waar mensen kennelijke misstanden bij overheid en bestuur kunnen melden.
- een harde aanpak van ondermijnende criminaliteit en lobbyt voor legalisering van softdrugs.
- een provincie die zich niet alleen op Zeeland richt, maar ook kijkt naar de drie naburige verzorgingsgebieden: Vlaanderen, West-Brabant en Zuid-Holland.
- overschotten laten terugvloeien in de algemene reserve en geeft voorrang aan investeringen.
- alle communicatie van de provincie richting de inwoners in begrijpelijk Nederlands.
- inwoners meer laten deelnemen aan de politiek via een provinciaal burgerberaad.
- jongeren meer interesseren in de politiek en het jongerenparlement verder uit te bouwen.

8. Economie

Heel Zeeland voelt de gevolgen van het krimpende arbeidspotentieel en de groeiende vergrijzing. We worden ouder en personeel wordt schaarser. D66 wil de Zeeuwse economie krachtig bevorderen door actief werknemers van buiten Zeeland aan te trekken. Daarbij hanteren wij de duurzame en innovatieve uitgangspunten van D66.

De agrarische sector heeft een grote impact op de instandhouding van het platteland en bepaalt in belangrijke mate het bijbehorende ruimtebeslag. Daarom hoort deze sector tot de kern van de Zeeuwse economie, ook al draagt de sector relatief weinig bij aan de Zeeuwse werkgelegenheid.

Op langere termijn zal Zeeland - net als elders - met een veranderende economie te maken krijgen. Zo zullen de gevolgen van de informatietechnologie en robotisering leiden tot een sterk wijzigende samenleving en economische structuur. Ook vraagt klimaatverandering om een ander soort economie.

D66 Zeeland wil ...

- grensbarrières slechten tussen Zeeland en Vlaanderen op terreinen als arbeidsvoorwaarden, sociale arrangementen, pensioenopbouw, diploma-erkenning en toegang tot zorginstellingen.
- een studie naar een toekomstige infrastructuur die de Zeeuwse economie versterkt.

- toeristisch beleid voeren met aandacht voor innovatie, duurzaamheid en toekomstgerichtheid, zonder nu onnodige belemmeringen op te werpen voor het toerisme, als belangrijke pijler onder de Zeeuwse economie.
- een extra impuls voor het voorzieningenniveau om als provincie aantrekkelijk te blijven voor nieuwkomers en jongeren.
- een omslag naar duurzame landbouw en stimuleert zilte teelt.
- de voor de agrarische sector beschikbare fondsen, bijvoorbeeld de Europese subsidies, inzetten om kansrijke teelten en innovatieve initiatieven te ontwikkelen die een duurzame kringlooplandbouw dichterbij brengen.
- meer aandacht voor industriële veiligheid en handhaving van de milieu- en veiligheidsvoorschriften.
- klimaat neutrale havens en elektrische binnenvaartschepen.
- een dekkend netwerk van 'e-noses' om de luchtkwaliteit te monitoren.
- via een fonds een half miljard euro investeren in innovaties in de Zeeuwse economie met prioriteiten bij energietransitie en circulaire processen.
- geen nieuw Thermphos-debacle en, naar Belgisch voorbeeld, samen met het Rijk een landelijk fonds oprichten om vervuilde bedrijventerreinen te saneren.
- de haven van Vlissingen dé haven maken voor activiteiten voor energietransitie en klimaatadaptatie in de Noordzee.
- aandacht voor de negatieve effecten van industriële activiteiten op de leefbaarheid van woonkernen.
- in Zeeland een grootschalig kennis- en ontwikkelcentrum van nucleaire technologie huisvesten.

9. Wonen

Er is een schreeuwend tekort aan betaalbare woningen. We zijn met steeds meer mensen en we wonen steeds ruimer, met steeds minder personen per huishouden. Ondanks dat prijzen de pan uit rijzen, wordt er nog steeds niet genoeg gebouwd.

Wanneer je als jongere uit huis wil, of als oudere kleiner wilt wonen, moet je lang zoeken. Er moet meer gebouwd worden, juist voor deze groepen. Als er al gebouwd wordt, zijn het met name dure gezinswoningen. Een veranderende samenleving heeft andere woonwensen.

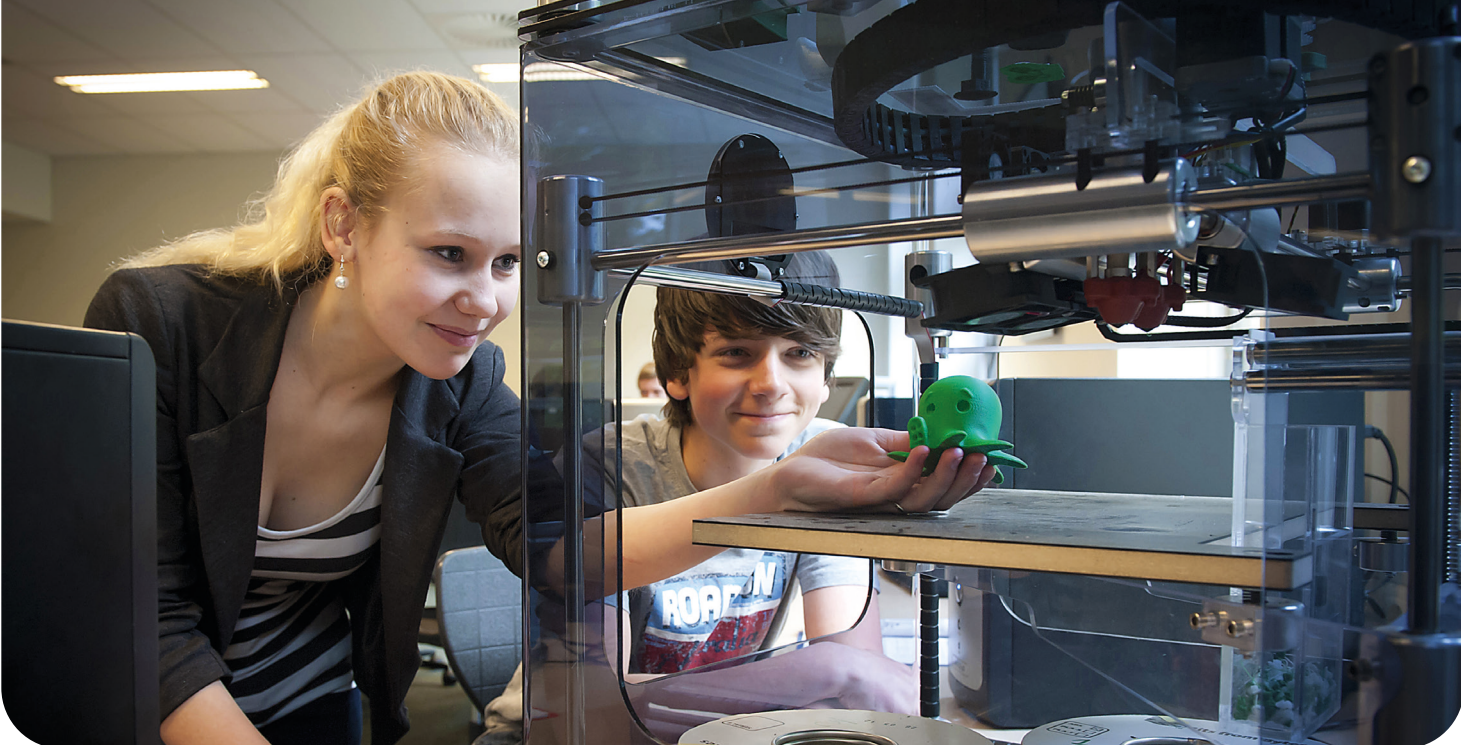
Nieuwe huizen worden energiezuinig (nul op de meter of beter) en bieden ruimte aan een groeiende groep alleenstaanden. Daarnaast zet D66 vol in op een eerlijkere woningmarkt. Wij willen de huizenbouw versnellen. Daarom werken we samen met provincies en gemeenten om voldoende bouwlocaties te vinden.

Zo slaan we twee vliegen in één klap: we hebben meer ruimte voor groen en we werken aan sterkere dorpskernen en binnensteden. Bovendien zijn die beter bereikbaar met de fiets en het openbaar vervoer.

D66 Zeeland wil ...

- ☐ het woonaanbod in heel Zeeland uitbreiden.
- ☐ minimum woonquota per regio opstellen.

- nieuwe huizen energiezuinig laten bouwen (nul op de meter of beter).
- nieuwe huizen zoveel mogelijk binnen de bebouwde kom bouwen.
- met een fonds alle Zeeuwen meenemen in de verduurzaming van hun huizen.
- nieuw te bouwen woningen evenredig verdelen over dorpen en steden in de provincie.
- voldoende en goede huisvesting voor iedereen die in Zeeland wil komen wonen en/of werken, inclusief arbeidsmigranten. Deels hier wonen of tijdelijk hier werkzaam zijn, moet ook aantrekkelijk zijn en het huisvestingsbeleid moet daarop inspelen.
- goede, betaalbare en veilige woonvoorzieningen voor internationale werknemers, spoedzoekers en studenten. Flexwoningen kunnen daar een rol bij spelen.

10. Onderwijs en jongeren

Een school is een plek waar jongeren komen om te leren. Niet alleen over een beroep of de maatschappij. School is ook een plek waar ze zichzelf ontwikkelen als mens. Wij willen dat het onderwijs toegankelijk is en blijft voor iedereen. Of het nu gaat om openbaar onderwijs, speciaal onderwijs, het voortgezet onderwijs of het beroepsonderwijs. Onze jongeren hebben recht op onderwijs en hebben er niks aan om voortijdig de school te verlaten. Daar hoort wat ons betreft ook volwassenenonderwijs bij.

Aan het principe van een leven lang leren hechten wij waarde. We zien een kans om mensen te kunnen omscholen naar beroepen waar we tekorten hebben.

De laatste jaren is er veel aandacht voor universitair onderwijs in onze provincie en voor de Hogeschool Zeeland (HZ), met nieuwe opleidingen, onderzoeksgebieden en niches. Het mbo staat minder in de aandacht. Terwijl we mbo'ers zo hard nodig hebben. Vooral in de techniek. Wat D66 betreft komt er daarom meer aandacht en focus op het mbo in onze provincie.

We zien op mbo-niveau steeds meer hybride onderwijs; praktijk wordt het schoolgebouw binnen gehaald en school gaat het bedrijf in. Wij zien kansen voor onder andere serious games, simulaties en trainingen, en kansen op het gebied van duurzaamheid en klimaatadaptatie.

D66 Zeeland wil ...

- multidisciplinaire samenwerking stimuleren. Daarvoor richten we innovatiehubs op, zoals DOK41 dat is voor startups. Daar komen mbo, hbo en het bedrijfsleven bij

elkaar en werken ze aan praktische vraagstukken en vernieuwende projecten. De makerspace van Sint-Lucas in Eindhoven kan daarbij als voorbeeld dienen.

- een provincie die zelf het goede voorbeeld geeft door zoveel mogelijk klussen uit te zetten in het onderwijs. Te denken valt aan bijvoorbeeld onderzoeks- of vormgevingsopdrachten of voor de organisatie van evenementen. De overheid stimuleert zo de betrokkenheid van jongeren bij de provincie en faciliteert hiermee levensechte onderwijssituaties in een beroepscontext. Het levert ten slotte ook een bijdrage op het gebied van inwonerschap.
- les- en bustijden beter op elkaar afstemmen, zodat studenten hun school goed kunnen bereiken met het openbaar vervoer vanuit alle delen van Zeeland.
- (elektrisch) deelvervoer inzetten om het individuele autogebruik onder mbo-studenten te verminderen.
- in gesprek met onderwijsinstellingen om te kijken waar hulp nodig is om omscholingstrajecten vorm te geven.
- nieuwe ideeën steunen die voortijdig schoolverlaten tegengaan.
- het aanbod van hoger onderwijs verbreden afhankelijk van waar het structurele aanbod van hoogopgeleide kennis momenteel ontbreekt.
- geld vrijmaken voor groene schoolpleinen en buitenleslokalen. Dat geeft ook verkoeling op warme dagen en groen zien geeft rust.
- werk maken van de gezonde school en gezonde schoolkantines. We willen dat elke leerling en student in Zeeland een betaalbaar en gezond aanbod heeft in de schoolkantine. We willen jongeren in de verleiding brengen om gezonder te lunchen.
- jongeren actief betrekken bij ontwikkeling en evaluatie van beleid voor jongeren. Door de jeugd te betrekken voorkomen we dat we plannen maken óver jongeren zonder jongeren.
- een kortingspas voor cultuur en sport voor alle Zeeuwse jongeren.
- menstruatieproducten op scholen gratis verstrekken om het taboe op menstruatie te doorbreken, verlies van onderwijstijd te voorkomen en menstruatiearmoede te bestrijden.
- een praktijkondersteuner bij de huisarts voor de jeugd, op meerdere plekken in Zeeland. De mentale problemen bij jongeren zijn groter dan ooit. Een praktijkondersteuner kan voorkomen dat jongeren doorstromen naar de zwaardere jeugdzorg.

Volledige kandidatenlijst

1.
Wouter Versluijs

2.
Jolanda Boer

3.
Jeroen
van de Merwe

4.
Patricia
van Veen-de Rechter

5.
Veerle Fleur
van de Vijver

6.
David Wallast

7.
Ton Veraart

8.
Ocker Ghering

9.
Annet van de Ree

10.
Sabrina Harbers

11. Patrick van Heijningen
12. Jacco van Maldegem
13. Jeffrey van Doorenmalen
14. Marion van Stiphout
15. Pieter de Bruijn
16. Pieter Jan Esselbrugge
17. Ad van de Kreeke
18. Hans de Jonge
19. Judith Keijmel Den Boer
20. Wim Huigh
21. Heidie Menheere
22. Margie Nijs

23. Dick van de Merwe
24. Levien de Putter
25. Marc van Opstal
26. Desiree Schrijver
27. Ed Peerbolte
28. Pieter Romijn
29. Carl Schoor
30. Dick Verboom
31. Marga Versluijs-Stokman
32. Kees de Visser
33. Martijn Broekaart
34. Bram Brouwer

35. Frans De Bruijkere
36. Ria Geluk
37. Maurits de Brauw
38. Peter Erpelinck
39. Rianne Vons-De Oude
40. Bert Wiegant
41. Jacqueline van Mil
42. Jacqueline Dijkina
43. Edy Warringa
44. Astrid Marchand
45. Hans Schaap

Colofon

Programmacommissie

- Ocker Ghering
- Wouter Versluijs
- Jeroen van de Merwe

Eindredactie

- Ocker Ghering
- Jacco van Maldegem

Fotografie

- Martijn van Dam (p2)
- Pixabay, Reginal (p6)
- D66 beeldbank (p8, 12, 13, 24)
- Jeroen van de Merwe (p10, 16, 22)
- Pixabay, Andreas Hundt (p18)
- Pixabay, Nattanan Kanchanaprat (p20)

Vormgeving

- Jeroen van de Merwe

Versie

31-12-2022

Ons verkiezingsprogramma is ook terug te vinden op onze website: <http://d66.nl/zeeland>

/d66zeeland

/company/d66zeeland

/d66zeeland

@d66-zeeland

D66
zeeland